

Centar za kulturu i film

Augusta Cesarca

kino
KINOTEKA

TRAVANJ / SVIBANJ 2024.

PRIČA ZA SEBE: PRIPOVIJEDANJE NA FILMU

PRAKTIČNE INFORMACIJE

Kino Kinoteka
Kordunska 1, 10 000 Zagreb

Broj telefona blagajne: +385 (0)1 5619 189
Mail: kinoteka@centarcesarec.hr

Ulaznice je moguće kupiti online na www.ulaznice.hr, www.kinokinoteka.hr ili svakodnevno u radno vrijeme blagajne kina. Blagajna se otvara sat vremena prije svake projekcije. Rezervacije ulaznica nisu moguće. Na blagajni kina ulaznice je moguće platiti gotovinom i kreditnim karticama (Maestro, Mastercard, Mastercard Electronic, Visa, Visa Electron, Vpay), uz opciju beskontaktnog plaćanja.

Cijena ulaznice je 4 €

Zadržavamo pravo izmjene programa i pravila o ulaznicama. Više informacija o kinu Kinoteka i terminima prikazivanja filmova potražite na www.kinokinoteka.hr

kino
KINOTEKA

Program kina Kinoteka održava se uz potporu Grada Zagreba, Hrvatskog audiovizualnog centra i europske mreže Europa Cinemas.

PRIČA ZA SEBE

Pripovijedanje na filmu

MARIO KOZINA

Tematski ciklus podijeljen u pet cjelina kroz koje istražujemo stvaralačke mogućnosti pripovijedanja te važnosti koju ono ima za konstrukciju sjećanja, mitova te osobnih i kolektivnih identiteta.

Postoji li nešto zajedničko prošlogodišnjim uspješnicama *Anatomija pada* (*Anatomie d'une chute*, 2023) i *Spider-Man: Putovanje kroz Spider-svijet* (*Spider-Man: Across the Spider-Verse*, 2023)? Na prvi pogled ne mogu biti različiti. *Anatomija pada* je sudska drama o spisateljici optuženoj da je skrivila smrt svoga supruga, a *Putovanje kroz Spider-svijet* animirani je film o dječaku koji se suočava s odrastanjem unutar multiverzuma u kojem nije jedini u odijelu Spider-Mana. Prvi je nastao na temelju originalnog scenarija, dok je drugi nastavak četvrte iteracije Marvelove superjunačke franšize, inspirirane istoimenom serijom stripova.

No oba filma bave se i pripovijedanjem. *Anatomija pada* pokazuje do koje mjere i dokazi, i svjedočenja, i stručna vještačenja na suđenjima mogu biti stvar interpretacije, dok *Spider-Man* pristupa mitologiji ovog strip-junaka sa žarom studenta komparativne književnosti, a pritom govori i o odrastanju kao prihvatanju uloge protagonista u vlastitom životu.

Anatomija pada i *Spider-Man* nisu jedini prošlogodišnji filmovi koji su se bavili pričanjem priča. Filmovi kao što su *Salzburg Emerald Fennell*, *American Fiction* Corda Jeffersona i *Proljeće, jesen* (*May December*) Todda Haynesa oslanjali su se o figuru nepouzdanog pripovjedača kako bi snimili uzbudljive priče o klasnoj transgresiji, reprezentaciji rase u fikciji te o (ne)mogućnosti razumijevanja drugih kroz stvaranje priče. Temom su se bavili i domaći naslovi, kao što su *Slatka Simona* Igora Mirkovića, film čiji je centralni lik žena koja postoji samo u virtualnom prostoru, nastala iz potrebe za eskapizmom dvojice muškaraca.

Stoga smo novi tematski ciklus PRIČA ZA SEBE odlučili posvetiti raznolikim načinima na koji svijest o pripovijedanju oblikuje našu osobnu i društvenu stvarnost.

ČEMU SLUŽI PRIPOVIJEDANJE?

Termin „pričati priče” u frazeologiji označava pričanje besmislica, prodavanje magle. Izraze kao što su „priče za malu djecu” ili „pričaj to nekom drugom” koristit ćemo kada nešto odbacujemo kao neuvjerljivo, naивно ili izmišljeno.

Nisu sve reference na pripovijedanje negativne. Da je nešto „kao u priči” ili „za priču” pomislit ćemo kada se nađemo u situaciji koja je izuzetna, čudesna, dostojna toga da postane temom neke knjige ili filma. Ako su događaji posebno dramatični, reći ćemo da „život piše romane”. S druge strane, kada nas je usred pandemije pogodio potres, mnogi su komentirali da ovakva situacija na filmu ne bi bila ni najmanje uvjerljiva.

Film: Prošle godine u Marienbadu

Film: Celine i Julie idu na jedrenje

Odnos naše kulture prema pripovijedanju kompleksan je. Ljudi su se od najranijih dana oslanjali na mitove, legende, spjevove i različite oblike usmene književnosti kako bi stečeno znanje i iskustvo prenosili na sljedeće generacije. Zahvaljujući pričama pamtimo, izgrađujemo sustave vrijednosti, tumačimo svijet i dovodimo ga u red. Filozof Richard Kearney u knjizi *O pričama* naziva ih „darom od Boga-va”, koji je smrtnicima omogućio da oblikuju svijet na vlastitu sliku i priliku.

„Svaki ljudski život u potrazi je za pričom”, piše Kearney, „zato što je svaki ljudski život *uvijek već* jedna implicitna priča. Sama naša konačnost određuje nas kao bića koja se na početku rađaju, a na kraju umiru. I to daje našem životu temporalnu strukturu koja traži neko *značenje* u smislu upućivanja na našu prošlost (sjećanje) i našu budućnost (projekcija).”

Pripovijedanje je način na koji pamtimo prošlost, stvaramo povijest, objašnjavamo život i vlastito mjesto u njemu. Kada slučajne događaje kojima svakodnevno svjedočimo rasporedimo u kauzalne odnose postajemo junacima vlastitih pripovijesti. Događaje koji su nas obilježili često pamtimo kao priče, a kao priče ih prenosimo drugima.

STRUKTURA PROGRAMA

Program **PRIČA ZA SEBE** posvetiti smo filmovima koji se izravno ili posredno bave konceptom pripovijedanja. Sastoji se od 19 filmova podijeljenih u pet tematskih cjelina, od kojih je svaka usmjerena na jedan aspekt pričanja priča.

U **STVARANJU I RASTVARANJU** bavimo se kreativnom dimenzijom pripovijedanja, formiranjem fikcionalnih svjetova i načina na koji se u njih uvlače čitatelji i gledatelji.

VIDIM, DAKLE NE VJERUJEM posvećena je nepouzdanim pripovjedačima, namjernim i slučajnim lažljivcima, koji zbog grešaka u percepciji ili pogrešnim zaključcima uvlače sebe ili druge u pripovjednu petlju.

U **RIJEČI ČINE ČOVJEKA** pričanje je usko vezano uz tvorbu rasnog, klasnog i seksualnog, osobnog i javnog identiteta.

U **MREŽI PRIPOVIJESTI** pokazuje kako se kroz fikcionalne tekstove – bajke, horore, vesterne, obiteljske mitove – suočavamo sa strahovima i nesigurnostima, gradimo vrijednosti i stvaramo temelje osobnog i kolektivnog identiteta.

Pripovijedanje se nalazi i u temeljima velikih misaonih sustava kojima tumačimo svijet – religije, znanosti, filozofije, historiografije. Koncepti prava, zakona i demokracije pripovjedne su forme koje sprječavaju da svijet u kojem živimo sklizne u kaos, a zapleti filmova koje prikazujemo u temi **IZMEĐU ČINJENICA I LEGENDE** nastali su na rasparanim šavovima društva i kulture, u kojima se priče koje bi likove trebale štititi od nepravde okreću protiv njih.

O FILMOVIMA

Ciklus obuhvaća 19 filmova u rasponu od Johna Forda do Toma Forda, drama i komedija do horora i vesterna, dokumentarce koji rastežu koncept stvarnosti te avangardne filmove koji izražajne mogućnosti filma šire u područje novih medija.

U avanturu krećemo sa *Celine i Julie idu na jedrenje* Jacquesa Rivettea, klasikom francuskog novog vala koji ove godine navršava 50 godina, a koji inovativnim pristupom režiji pokazuje što sve pripovijedanje na filmu može biti ako se odmaknemo od konvencija.

U sklopu ciklusa hrvatsku premijeru imat će *Proljeće, jesen* Todda Haynesa, nominiran za Oscara u kategoriji najboljeg originalnog scenarija. Prikazat ćemo recentne restauracije filmova kao što su *Kameleon Street*, klasika suvremenog afroameričkog filma nagrađenog na Sundanceu 1989. godine te dva filma Petera Greenawaya – njegov igrani debi *Crtačev ugovor* i djelo iz zrele faze *Tijelo kao knjiga*, koje njegov osebujan režijski stil predstavlja u osvježenom ruhu.

Sve filmove prikazujemo u najnovijim dostupnim inačicama, a mnogi od njih bit će prvi puta (ili nakon dugo vremena) prikazani na velikom platnu.

STVARANJE I RASTVARANJE

CÉLINE I JULIE IDU NA JEDRENJE (CÉLINE ET JULIE VONT EN BATEU, 1974),
r. Jacques Rivette

ADAPTACIJA (ADAPTATION, 2002), r. Spike Jonze

NOĆNE ŽIVOTINJE (NOCTURNAL ANIMALS, 2016), r. Tom Ford

PROLJEĆE, JESEN (MAY DECEMBER, 2023), r. Todd Haynes

VIDIM, DAKLE NE VJERUJEM

PROŠLE GODINE U MARIENBADU (L'ANNÉE DERNIÈRE À MARIENBAD, 1961),
r. Alain Resnais

CRTAČEV UGOVOR (THE DRAUGHTSMAN'S CONTRACT, 1982), r. Peter Greenaway

SLUŠKINJA (AGASSI, 2016), r. Park Chan-wook

OKAJANJE (ATONEMENT, 2007), r. Joe Wright

RIJEČI ČINE ČOVJEKA

KAMELEON STREET (CHAMELEON STREET, 1989), r. Wendell B. Harris Jr.

TIJELO KAO KNJIGA (THE PILLOW BOOK, 1996), r. Peter Greenaway

JOŠ SAM TU: IZGUBLJENE GODINE JOAQUINA PHOENIXA (I'M STILL HERE, 2010),
r. Casey Affleck

U MREŽI PRIPOVIJESTI

VUČJA DRUŽINA (THE COMPANY OF WOLVES, 1984), r. Neil Jordan

NOVA NOĆNA MORA WESA CRAVENA (WES CRAVEN'S NEW NIGHTMARE, 1994),
r. Wes Craven

USAMLJENA ZVIJEZDA (LONE STAR, 1996), r. John Sayles

PRIČE KOJE KAZUJEMO (STORIES WE TELL, 2012), r. Sarah Polley

IZMEĐU ČINJENICA I LEGENDE

ČOVJEK KOJI JE UBIO LIBERTYJA VALANCEA (THE MAN WHO SHOT LIBERTY
VALANCE, 1962), r. John Ford

TANKA PLAVA LINIJA (THE THIN BLUE LINE, 1988), r. Errol Morris

RIZIK (RISK, 2016/2017), r. Laura Poitras

POSLEDNJI FILM (THE LAST MOVIE, 1971), r. Dennis Hopper

STVARANJE I RASTVARANJE

Priča za sebe

SRIJEDA | 10. TRAVNJA

CÉLINE I JULIE IDU NA JEDRENJE

Céline et Julie vont en bateau

Mlada knjižničarka Julie provodi poslijepodne u parku čitajući knjigu o magiji. Iznenada spazi Céline, djevojku u pernatj zelenoj boi, koja u žurbi za sobom gubi stvari. Zaintrigirana Julie slijedi je do malog kluba na Montmartreu, gdje Céline nastupa kao mađioničarka. Céline i Julie uskoro će se sprijateljiti, useliti, a potom od svojih snova, sjećanja i mašte krenuti na putovanje paralelnim svjetovima.

Céline i Julie idu na jedrenje spada među skrivene dragulje francuskog novog vala, baš kao i njegov redatelj – Jacques Rivette. Riječ je o sineasti jedinstvenog razumijevanja filma, specifičnog i po tome da je odbacivao koncept autorstva, koji su njegovi kolege okupljeni oko časopisa *Cahiers du cinéma* promovirali. Rivette je shvaćao film kao kolektivni pothvat, svojevrsnu zavjeru skupine zanesenjaka u kojoj svatko daje jednako važan doprinos cjelini. Stvaralački proces pritom je otvoren improvizaciji, slučaju i greškama, bilježenju prolaznih trenutaka koji se postepeno stapaju u alkemiju filma.

KOMEDIJA

FR | 1974 | 192 min

REŽIJA: Jacques Rivette

IGRAJU: Juliet Berto, Dominique Labourier, Bulle Ogier, Marie-France Pisier, Barbet Shroeder, Philippe Clevenot, Jean Douchet

Izraz „ići na jedrenje” u francuskom originalu znači „vući nekoga za nos” kazivanjem nevjerovatne priče, a upravo to radi Rivette u suradnji s Juliet Berto i Dominique Labourier, glumicama koje su odnos svojih likova u znatnoj mjeri ispunile detaljima iz vlastitog prijateljstva, zajedničkog života, čak i snova. Zaplet uključuje ukletu kuću, psihotropski slatkiš i ubojstvo, a sastavljen je od niza vinjeta, „lovačkih priča” i narativnih diverzija, pri čemu cilj nije razriješiti misterij fabule, nego učiniti gledatelja suučesnikom u stvaranju zavjere i zapleta. Ukratko, *Céline i Julie* posveta su ženskom prijateljstvu, moći mašte, slobodi igre i beskrajnim mogućnostima pripovijedanja.

Rivetteov film radikalno je i zabavan, lako se gleda i teško zaboravlja, a njegovi tragovi mogu se pratiti sve do *Mulholland Drivea* (2001) i *Unutarnjeg carstva* (*Inland Empire*, 2006) Davida Lyncha.

ČETVRTAK | 11. TRAVNJA

ADAPTACIJA

Adaptation

KOMEDIJA

US | 2002 | 115 min

REŽIJA: Spike Jonze

IGRAJU: Nicolas Cage, Meryl Streep, Chris Cooper, Cara Seymour, Brian Cox, Tilda Swinton

Charlie Kaufman hollywoodski je scenarist koji radi na adaptaciji *Kradljivca orhideja*, publicističkog bestsela Susan Orlean. No Charlieja muče depresija, tjeskoba i kreativna blokada pojačane činjenicom da se od njega očekuje da Orleanin nenarativni predložak svede na tipični hollywoodski uradak sastavljen od romanse, kriminalističkog zapleta i potjere. Charliejeva tjeskoba postat će intenzivnija nakon što mu se u stan useli brat bliznanc Donald, entuzijastični bedak koji i sam odlučio postati scenarist – i to, na Charliejev užas, uspješniji od njega.

Spike Jonze i Charlie Kaufman spadaju među filmaše koji su svježim i originalnim spojem metafikcije, apsurdnog humora i videospotovskog senzibiliteta savršeno utjelovili *Zeitgeist* prijelaza u novi milenij. Njihov drugi dugometražni film, *Adaptacija*, varijacija je na temu teškoća očuvanja osobnog integriteta, originalnosti i autentičnosti u svijetu u kojem je uspjeh nerijetko povezan s prosje-

kom i banalnosti, a odnos stvarnosti i fikcije kompleksan, što su teme koje su upečatljivo istraživali i u svome prvijencu *Biti John Malkovich* (*Being John Malkovich*, 1999). Ovoga puta njihov je humor direktnije usmjeren na hollywoodsku tvornicu snova, njezine pripovjedne strategije i recepte uspješnosti. Jonzeju i Kaufmanu pritom je uspjelo zadržati „i ovce i novce”, tj. napraviti satiru sedme umjetnosti koja isporučuje ono što kritizira, na način da svi budu zadovoljni.

Rezultat je možda i najbolji film o kreativnoj krizi s ove strane *Osam i pol* (*Otto e mezzo*, 1963), a koji se uz zaigran scenarij i režiju može pohvaliti izvrsnim glumačkim nastupima predvođenima Nicolasom Cageom u dvostruko ulozu Charlieja i Donalda, Meryl Streep u ulozu autorice Susan Orlean te Chrisom Cooperom, kojem je uloga karizmatičnog kradljivca orhideja Johna Larochea donijela Oscara za najboljeg sporednog glumca.

PETAK | 12. TRAVNJA

NOĆNE ŽIVOTINJE

Nocturnal Animals

DRAMA, TRILER
US | 2016 | 116 MIN
REŽIJA: Tom Ford
IGRAJU: Amy Adams, Jake Gyllenhaal,
Michael Shannon, Aaron Taylor-Johnson,
Isla Fisher, Armie Hammer, Laura Linney

Susan Morrow uspješna je galeristica, čiji je privatni život zapeo u monotonom braku. Jednoga dana poštom dobiva rukopis romana *Noćne životinje*, nasilnu i uznemirujuću priču o zasjedi, zločinu i odmazdi. Autor je njezin bivši muž Edward, čovjek kojeg nije vidjela 20 godina. Zatečena Edwardovom gestom, ali i mračnjaštvom i intenzitetom priče, Susan se počinje pitati je li roman neka vrsta komentara na njihovu vezu, odnosno osveta upakirana u literarnu formu.

Noćne životinje drugi su dugometražni film modnog dizajnera Toma Forda, a njime je potvrdio da uspjeh njegova prvijenca *Samac* (*A Single Man*, 2009) nije bila slučajnost. Naprotiv, Ford je dokazao da se u dramaturgiji, filmskim izražajnim sredstvima i radu s glumcima snalazi jednako vješto koliko i sa škarama, tkaninama i modelima.

Temeljene na romanu *Tony & Susan* američkog pisca Austina Wrighta, *Noćne životinje* bešavno prepleću nekoliko pripovjernih razina: Susaninu okvirmu priču, *flashbackove* na

bivšu vezu i zaplet Edwardova romana koji je prikazan kao film unutar filma. Ford pritom kreativno koristi mizanscenska rješenja, kompoziciju kadra i montažu kako bi pratio tijek Susaninih misli, pri čemu i gledatelja vješto upleće u dešifriranje Edwardove poruke. No postoji li uopće poruka, tj. odnos između zapleta romana i veze nekadašnjih supružnika ili Susan samo projicira vlastiti osjećaj krivnje na tekst koji s njom zapravo nema veze?

Fordove *Noćne životinje* vizualno su uzbuđljiv metatriler o tome kako čitamo i tumačimo fiktionalna djela, o važnosti koju osobna iskustva imaju u razumijevanju priča te o čitatelju (i gledatelju) kao sukreatoru filmskog ili književnog teksta.

Na filmskom festivalu u Veneciji *Noćne životinje* osvojile su Veliku nagradu žirija, izvrsne uloge odigrali su Amy Adams, Jake Gyllenhaal i Aaron Taylor-Johnson, a Michael Shannon bio je nominiran za Oscara za ulogu detektiva.

SUBOTA | 13. TRAVNJA

PROLJEĆE, JESEN

May December

PSIHOLOŠKA DRAMA
US | 2023 | 117 MIN
REŽIJA: Todd Haynes
IGRAJU: Natalie Portman, Julianne Moore,
Charles Melton, Cory Michael Smith,
Elizabeth Yu

Glumica Elizabeth Berry stiže u gradić Savannah kako bi istražila ulogu za svoj sljedeći film. U njemu će igrati Gracie Atherton-Yoo, ženu koja je prije nešto više od dva desetljeća izazvala nacionalni skandal aferom s 13-godišnjim Joem Yoom, prijateljem i vršnjakom svoga sina. U pokušaju da shvati Gracie i Joea, koji danas vode miran obiteljski život, Elizabeth će se infiltrirati u njihovu svakodnevicu, a vijest o snimanju filma uznemirit će duhove iz prošlosti.

Da gluma može biti pripovjedni alat moćan kao režija ili pisanje pokazao je Todd Haynes u svome novom filmu *Proljeće, jesen*. Haynesov film inspiriran je istinitom pričom, no koristi je tek kao odskočnu dasku za istraživanje zakućastih aspekata ljudske prirode i još zakućastijih procesa njezina prebacivanja na veliko platno. Je li veza Gracie i Joea ljubav ili iskorištavanje? I je li snimanje filma o njihovu životu još jedna vrsta medijske eksploatacije ili pokušaj razumijevanja?

Haynes izbjegava jeftino moraliziranje, u čemu mu uvelike pomažu izvrsni nastupi glavnih glumaca, koji okreću ambivalentnosti i nedokučivosti likova u vlastitu korist. Uz *tour de force* Natalie Portman i Julianne Moore, koje likove Elizabeth i Gracie grade u širokim koordinatama proračunatosti, zavođenosti i iskrene emocionalnosti, posebno se ističe suptilni nastup Charlesa Meltona u ulozi Joea, dječaka u tijelu odraslog muškarca, čija se glumačka suzdržanost efektno suprotstavlja izražajnosti iskustvenijih kolegica.

Rezultat je krajnje neobično djelo koje balansira između crne komedije i melodrame, empatije i krajnje nelagode (*cringe*) – sofisticirani *camp* koji svojom temom, glazbom i načinom snimanja priziva u sjećanje senzacionalističke filmove s kabelaških postaja, iz vremena kada televizijska produkcija nije bila sinonim za kvalitetu. *Proljeće, jesen* svjetku je premijeru imao u konkurenciji Filmskog festivala u Cannesu, a bio je nominiran za Oscara u kategoriji najboljeg originalnog scenarija.

VIDIM, DAKLE NE VJERUJEM

Priča za sebe

SRIJEDA | 17. TRAVNJA

PROŠLE GODINE U MARIENBADU

L'année dernière à Marienbad

U luksuznom odmaralištu na neodređenoj lokaciji muškarac susreće udanu ženu. Govori joj o tome kako su se upoznali na istom (ili sličnom) mjestu, da su se zaljubili i zajedno planirali bijeg, iako ona tvrdi da ga ne poznaje. Muškarac je uporno uvjerava u svoju verziju priče, a sa svakim ponavljanjem koncepti sjećanja i laži, istine i pripovijesti sve se više gube u labirintu hodnika, zrcala i proturječnih iskaza.

Književnost 20. stoljeća na različite je načine nastojala raskinuti s nasljedem realizma. Među radikalnije inovatore spada pravac francuskog novog romana, čiji je ideolog i praktičar Alain Robbe-Grillet nastojao pročitati pripovijedanje od psihološke, sociološke i ekonomske dubine i alegorijske, metaforičke i ideološke nadogradnje, koje su čitatelje upućivali da značenje teksta traže u svim smjerovima, osim u njemu samome. Pripovijedanje ne bi trebalo govoriti ni o čemu drugom, osim o samome sebi. Neke od svojih ideja Robbe-Grillet prenio je i u scenarij, odnosno kino-roman *Prošle godine*

MYSTERY

FR, IT | 1961 | 94 min

REŽIJA: Alain Resnais

IGRAJU: Delphine Seyrig, Giorgio Albertazzi, Sacha Pitoëff

u *Marienbadu*, prema kojem je Alain Resnais snimio svoj glasoviti film.

Tajna na kojoj počiva zaplet – jesu li se On i Ona uistinu sreli – zapravo nije toliko bitna koliko upornost kojom muškarac uvjerava ženu u autentičnost svoje priče, iako ništa – pa čak ni filmski jezik, koji sustavno narušava prostorni i vremenski kontinuitet – ne ide u prilog njegovim tvrdnjama. Stoga će protagonistica, a preko nje i gledatelj, u njegovu priču povjerovati ne zahvaljujući činjenicama, koje se ne mogu dokazati, nego zbog upornosti, ponavljanja i intenziteta kojima joj se obraća. Proces pripovijedanja pritom je važniji od sadržaja priče.

Prošle godine u Marienbadu pripovjedni je labirint, nerješiva filmska zagonetka koja se izokreće u samu sebe, ali i jedno od najuvjerljivijih demonstracija moći pripovijedanja da stvara i rastvara svjetove, sjećanja, prošlost i budućnost. Film je osvojio Zlatnog lava u Veneciji, a i danas ga se drži za jedno od ikoničkih ostvarenja modernizma šezdesetih.

ČETVRTAK | 18. TRAVNJA

CRTAČEV UGOVOR

The Draughtsman's Contract

KOMEDIJA, MYSTERY

UK | 1982 | 104 min

REŽIJA: Peter Greenaway

IGRAJU: Anthony Higgins, Janet Suzman, Anne-Louise Lambert, Hugh Fraser

Krajem 17. stoljeća u Engleskoj gospođa Herbert, supruga bogatog poslovnjaka, unajmljuje mladog i arogantnog gospodina Nevillea da u 12 crteža ovjekovječi ladanjsko imanje njezina muža, dok je on na putu. Neville pristaje i useljava u njihov dom, gdje nameće svoje stroge metode rada kućanstvu, a pritom se upušta u vezu s gospodom Herbert i njezinom kćeri. No neobični predmeti koji se pojavljuju u kraloliku upućuju na to da je Neville uvučen u zaplet koji nadilazi erotske intrige dokonih aristokrata.

Peter Greenaway spada među originalnije i inovativnije filmske autore, a poznat je po svojim nastojanjima da filmsku naraciju odmakne od realističkih, posebice književnih pripovjednih konvencija. *Crtačev ugovor* njegov je prvi igrani film, eruditsko poigravanje kodovima kazališta, libertinske proze, povijesti arhitekture i slikarstva te klasičnog britanskog *whodunnita*, u kojem je pokazao da ni najobičniji pejzaž nije lišen narativnog potencijala, ako znate čitati tragove koji se nalaze unutar okvira.

Crta li crtač ono što vidi ili ono što zna pitanje je koje Greenaway stavlja pred Nevillea, vještog zanatliju kojem ipak nedostaje dovoljno mašte da bi prepoznao zaplet u koji je protiv volje uvučen. Greenawayevim riječima – samo zato što ima oči, ne znači da vidi što se događa.

Greenaway na istu kušnju stavlja i gledatelje, koje neprestano obasipa vizualnim i auditivnim podražajima: naglašeno teatralnim dijalozima sa složenim igrama riječi, glazbom Michaela Nymana koja ne ilustrira zaplet nego se razvija vlastitom logikom, pa sve do raskošnih baroknih kostima i perika koje ponštavaju naturalizam u glumi i mizansceni.

Ova duhovita i vrlo britanska priča o okvirima, stvaranju značenja, znanju i moći te seksu, novcu, klasi i umjetnosti, jedan je od najoriginalnijih filmova osamdesetih, a u sklopu ciklusa prikazujemo ga u nedavno restauriranoj verziji.

PETAK | 19. TRAVNJA

SLUŠKINJA

Agassi

Južna Koreja, za vrijeme japanske okupacije 1930-ih. Sitni kriminalac Fujivara nastoji se domoći nasljedstva dobrostojeće gospođice Hideko pa nagovara Sook-hee, siromašnu djevojku bez roditelja, da mu u tome pomogne. Plan je da Sook-hee počne raditi kao služavka za Hideko kako bi je uvjerila da se zaljubi u Fujiwaru, prerušenog u bogatog prijatelja njezina ujaka, inače starog perverznojaka koji je namjerava oženiti. No Sook-hee i Hideko uskoro se zaljubljuju, što priču odvodi u neočekivanom smjeru.

Sluškinja je adaptacija neoviktorijskog romana *Varalice* (*Fingersmith*, 2002) velške autorice Sarah Waters, feminističke i *queer* revizije dickensovske proze, koja je ušla u uži izbor za nagradu Booker. Južnokorejski redatelj Park Chan-wook na prvi je pogled bio netipičan izbor za adaptaciju, no njegov je film naposljetku oduševio sve, uključujući i Sarah Waters, koja je cijenila Parkov

EROTSKI TRILER

KR | 2016 | 144 min

REŽIJA: Park Chan-wook

IGRAJU: Kim Min-hee, Kim Tae-ri, Ha Jung-woo, Cho Jin-woong

režijski zamah i slobodu adaptacije, pri čemu je glavne teme romana predstavio u nešto drugačijem kontekstu.

Park se majstorski oslanja na različite perspektive i njihova nepodudaranja kako bi zabavio trilerskom pričom prepunom obrata, u kojoj se razlika između onoga što likovi vide, čuju i znaju može pokazati fatalnom. Isti postupak Park koristi kako bi subvertirao konvencije gotičkih melodrama, posebice motiv izludivanja protagonistica (tzv. *gaslighting*), koje su u ovome žanru često predstavljene kao pasivne žrtve i objekti tuđih makinacija. Rezultat je spektakularna gotička melodrama prepuna erotike, humora, preokreta i psiholoških manipulacija, raskošne režije i s odličnim glumačkim nastupima – u najboljoj tradiciji suvremene korejske kinematografije.

SUBOTA | 20. TRAVNJA

OKAJANJE

Atonement

MELODRAMA

UK, FR | 2007 | 123 min

REŽIJA: Joe Wright

IGRAJU: James McAvoy, Keira Knightley, Saoirse Ronan, Romola Garai, Benedict Cumberbatch, Vanessa Redgrave

Sredinom tridesetih godina na engleskom ladanju, Briony Tallis, 13-godišnja djevojčica bujne mašte, s rođacima priprema kazališni komad u čast povratka svoga brata sa studija u Londonu. No njezin entuzijazam poljuljat će neobičan prizor između njezine sestre Cecilije i upraviteljčina sina Robbieja, koji Briony pogrešno shvati kao čin agresije. Podgrijano manjkom iskustva i viškom mašte, neuzvraćenim osjećajima i sparinom ljetnog dana Brionyno će svjedočanstvo kulminirati u laži koja će uništiti živote svih koji su njome obuhvaćeni.

Inspirirana glasovitim romanom Iana McEwana, ova priča o zločinu i njegovim posljedicama kao da je zaključila *revival* episkih melodrama koje su obilježile sredinu devedesetih, u rasponu od *Engleskog pacijenta* (*The English Patient*, 1966) i *Titanica* (1997) do *Studengore* (2003) i *Pearl Harbora* (2001). Zaplet *Okajanja* oslanja se o koncept tragičnih ljudskih sudbina pometenih vihorom povijesti, u ovome slučaju Drugim svjetskim

ratom, posebice ukrcavanjem na Dunkirku i bombardiranjem Londona 1940. godine. No tragičnost situacije naglašena je inteligentnim metapripovjednim slojem, koji demonstrira dvostruku moć mašte da uništava ljudske živote i nudi priliku za isкупljenje.

Adaptaciju romana potpisuje oskarovac Christopher Hampton (*Opasne veze*, 1988, *Otac*, 2020), a režiju Joe Wright, koji je *Okajanjem* utvrdio svoj status majstora visokobudžetnih melodrama s istančanim osjećajem za emocije i spektakl. *Okajanje* je otvorilo filmski festival u Veneciji, a pokrenulo je glumačku karijeru 13-godišnje Saoirse Ronan, kojoj je kompleksno odigrana uloga Briony donijela nominaciju za Oscara. *Okajanje* je za Oscara bilo nominirano u sedam kategorija, uključujući onu za najbolji film, a Dario Marianelli osvojio ga je za svoju inovativnu glazbu u kojoj se tipke pišaće mašine prepleću s klavirom, čime je efektно izrazio temu prožimanja stvarnosti i fikcije.

RIJEČI ČINE ČOVJEKA

Priča za sebe

ČETVRTAK | 2. SVIBNJA

KAMELEON STREET

Chameleon Street

SATIRA

US | 1988 | 94 min

REŽIJA: Wendell B. Harris Jr.

IGRAJU: Wendell B. Harris Jr., Timothy Alvaro, Renauld Bailieux

William Douglas Street zašao je u slijepu ulicu: obavlja poslove za svog oca, no nikad nema dovoljno novca za ono što želi. Kako bi tome doskočio odluči se osloniti na svoju kameleonsku vještinu oponašanja i prilagođavanja novim životnim situacijama, uspješno se predstavljajući kao odvjetnik, kirurg s harvardskom diplomom, novinar i tako se popeti socioekonomskom ljestvicom.

Ova nevjerovatna, ali istinita priča nagrađena je Velikom nagradom žirija na Festivalu Sundance 1990. godine, no nažalost ostao je jedini film talentiranog Wendella B. Harris Jr. -a, koji je film režirao i u njemu odigrao glavnu ulogu.

Kameleon Street spada među filmove koji su ponudili drugačiji pogled na suvremeni afroamerički identitet. Njegovi likovi definirani su svojom rasnom pripadnošću, ali njome nisu ograničeni, a također se opiru jednostavnom moralnom određenju. I sam koncept identiteta ovdje je prikazan kao nestabilna kategorija: riječ je o odijelu, ulozi i priči koju pričamo o sebi pred drugima, pri čemu je uvjerenje kojim to radimo ponekad bitnije od klasnih, rasnih i ostalih silnica koje taj identitet oblikuju.

Ovaj rijetko viđeni klasik suvremenog afroameričkog filma prikazujemo u nedavno restauriranoj inačici.

PETAK | 3. SVIBNJA

TIJELO KAO KNJIGA

The Pillow Book

EROTSKA DRAMA

NL, UK, FR, LU | 1996 | 126 min

REŽIJA: Peter Greenaway

IGRAJU: Vivian Wu, Ewan McGregor, Ken Ogata, Yoshi Oida, Hideko Yoshida, Judy Ongg

Nagiko od svojih ljubavnika traži da joj po koži ispisuju slova i kaligrafske znakove, zbog čega se ne može odlučiti želi li radije partnera koji je vještiji u pisanju ili vođenju ljubavi. Njezin neobičan fetiš svoje korijenje vuče iz djetinjstva, kada joj je otac – inače pisac – po licu ispisivao znakove za sreću. Jednoga dana Nagiko shvaća da je Jerome, jedan od njezinih partnera, ujedno ljubavnik izdavača njezina oca, koji ga je ucjenjivao seksualnim uslugama u zamjenu za izdavanje knjiga. Nagiko odlučuje iskoristiti Jeromeovo tijelo kao sredstvo osвете.

Devedesetih godina Peter Greenaway inspiraciju je pronalazio u jeziku novih medija – digitalnoj montaži, CD-romovima i bazama podataka, kao alternativi linearnoj naraciji s jasno postavljenim likovima. Dobar primjer za to je i *Tijelo kao knjiga*, film inspiriran *Zapisima pod uzglavljem*, kolekcijom osobnih zapisa, tračeva i popisa kroz koje je dvorska dama Sei Shonagon bilježila svakodnevicu života na japanskom carskom dvoru u 11. stoljeća. Baš kao i Shonagon, i Greenawayeva ju-

nakinja Nagiko tvrdi da su puteni i tekstualni užici međusobno povezani i da je sretna što u oba može podjednako uživati.

Paralele među njima ne staju samo na tome. Dvorska svakodnevica Sei Shonagon pretapa se s Nagikinim sjećanjima na djetinjstvo i trenutačnim seksualnim avanturama, pri čemu papir, ljudska koža i prostor kadra postaju površine za ispisivanje teksta. Prožimanje prošlosti i sadašnjosti, fikcije i stvarnosti, tijela i teksta pritom je dočarano elaboriranim pretapanjima, umetanjima kadrova unutar kadra te babilonski raznolikim korištenjem tekstova u slici, govoru i glazbi, koji dočaravaju hipertekstualnost egzistencije na izmaku 20. stoljeća, koja je upravo zakoračila u svoju digitalnu inačicu.

Tijelo kao knjiga uistinu je jedinstven film: maštovita, duhovita, erotična i transgresivna meditacija o našem identitetu, odnosu seksualnog i tekstualnog užitka te još neistraženim mogućnostima filmskog i novomedijskog pripovijedanja.

SUBOTA | 4. SVIBNJA

JOŠ SAM TU: IZGUBLJENE GODINE JOAQUINA PHOENIXA

I'm Still Here

Godine 2008. Joaquin Phoenix naprasno objavljuje da se prestaje baviti glumom. Umjesto filmom i kazalištem posvetit će se *rap* glazbi. Preko volje odrađuje promociju za svoj posljednji film, *Dvoje ljubavnika* (*Two Lovers*, 2008), pri čemu redovito skandalizira medije svojim zapuštenim izgledom, neartikuliranim medijskim istupima i uopće uvjerljivosti čitave odluke. Phoenixovu tranziciju kamerama bilježi njegov prijatelj i šogor Casey Affleck.

Iako je danas poznato da je riječ o lažnome dokumentarcu – medijskom performansu Joaquina Phoenixa i Casey Afflecka, čiji je cilj bio ukazati na rastezljivost pojma autentičnosti u medijskom prostoru, sve do premijere na filmskom festivalu u Veneciji svjetska javnost pitala se je li riječ o kalkuliranom pothvatu ili o još jednom *reality showu* krize osobnosti javnih ličnosti, kroz kakve su prolazili i umjetnici poput Britney Spears, Shie LaBeoufa ili Lindsay Lohan.

MOCKUMENTARY, SATIRA
US | 2010 | 106 min
REŽIJA: Casey Affleck
Protagonisti: Joaquin Phoenix, Casey Affleck, Sean 'P. Diddy' Combs, Mos Def, Antony Langdon, Ben Stiller, Jamie Foxx

Phoenix je ovim filmom potvrdio svoj status jednog od najvećih glumačkih osobenjaka, no pothvat nije bio bezazlen. Naprotiv, mnoge scene Phoenixa prikazuju kao razmaženog Narcisa u nimalo laskavim privatnim situacijama u kojima šmrče kokain, zabavlja se sa seksualnim radnicama i maltretira svoje asistente. Tu su i medijski istupi kojima je sustavno antagonizirao svoje suradnike i medije, koji su o čitavom procesu izvještavali s nemalom dozom podozrivosti. Malo bi se tko usudio upustiti u tako radikalan eksperiment samo da bi dokazao nešto što – ruku na srce – svi već odavno znamo.

No i s time na umu, *Još sam tu* fascinantant je film o narcizmu, kreativnoj krizi i lakoći kojom se može manipulirati medijima, uključujući i jezikom dokumentarnog filma, posebice ako je riječ o osobama iz javnog života – glumcima, glazbenicima, političarima – kojima sklonost izvedbi i „pričanju priča” i jest neizostavan dio nastupa, posla i osobnosti.

U MREŽI PRIPOVIJESTI

Priča za sebe

SRIJEDA | 8. SVIBNJA

VOUČJA DRUŽINA

The Company of Wolves

FANTASTIKA, HOROR
UK | 1984 | 95 min
REŽIJA: Neil Jordan
IGRAJU: Angela Lansbury, David Warner, Micha Bergese, Sarah Patterson, Stephen Rea

Rosaleen je tinejdžerica, koja u svojim snovima živi krajem 18. stoljeća u kućici kraj šume. Nakon što joj sestru ubije čopor vukova, roditelji je šalju na čuvanje baki. Starica joj često pripovijeda bajke, predaje i priče s poukom, među ostalim da se ne smije udaljavati od šumske staze, jesti jabuke koje je vjetar srušio s grane ili vjerovati muškarcima spojenih obrva. Jednoga dana Rosaleen će u šumi sresti dječaka, koji će je navesti da preispita zaključke iz bakinih priča.

Vučja družina nastala je prema motivima *Krvave odaje*, zbirke priča Angele Carter iz 1979. godine, poznate po svom revizionističkom pristupu bajkama i narodnim predajama. Carter je Crvenkapicu, Ljepoticu i zvijer, Mačka u čizmama, Snjeguljicu, Modrobradog i ostale likove iz priča za dječicu vratila njihovim sirovijim inačicama iz usmene književnosti i zapisa braće Grimm i Charlesa Perraulta, a pritom je naglasila psihoanalitičke i feminističke aspekte njihova imaginarija i zapleta.

Angela Carter usko je surađivala i na filmskoj adaptaciji Neila Jordana, koji je majstorski prenio fantazmagorični ugođaj njezine proze na veliki ekran.

Vučja družina jedan je od najupečatljivijih filmova osamdesetih – mračna fantazija o tome kako se kroz bajke oblikuju rodni i seksualni identitet, predodžbe o muško-ženskim odnosima, dobru i zlu, životu i smrti, prepuna zapanjujućih nadrealnih prizora i zastrašujućih specijalnih efekata.

ČETVRTAK | 9. SVIBNJA

NOVA NOĆNA MORA WESA CRAVENA

Wes Craven's New Nightmare

HOROR

US | 1994 | 112 min

REŽIJA: Wes Craven

IGRAJU: Heather Langenkamp, Robert Englund, Miko Hughes, John Saxon, Wes Craven

Heather Langenkamp glumica je koja se proslavila ulogom Nancy Thompson u *Stravi u Ulici brijestova* (1984), uspješnoj franšizi horor filmova o ubojici iz snova Freddyju Krugeru. Jedne večeri Nancy sanja da prostećka Freddyjeva rukavica oživljava, ubija članove filmske ekipe i napada njezina sina Chasea. Kada se probudi, shvaća da Chase ima ozljedu na mjestu gdje ga je monstrum zgrabio u snu. Freddy se počne pojavljivati u snovima i ostalih članova ekipe, a Los Angeles pogađa serija potresa.

Zašto volimo gledati horore? Je li riječ o eskapističkoj potrebi za adrenalinskim uzbuđenjima ili je stvar u načinu na koji filmovi strave naše kolektivne, iracionalne strahove prevode u slike, situacije i zaplete s kojima nam se puno lakše suočiti? Jedan od originalnijih odgovora na ovo pitanje dao je Wes Craven, redatelj čije je ime postalo sinonimom za moderni horor, a koji je devedesetih snimio prilično inteligentan epilog svoje najstrašnije kreacije – monstruoznog ubojice Freddyja Krugera.

Nova noćna mora Wesa Cravena sedmo je poglavlje *Strave u Ulici brijestova*, no više funkcionira kao njegov samostalni meta-komentar nego nastavak. Glumci i redatelj ovdje igraju sebe, a kroz Freddyjev prijelaz iz svijeta fikcije u stvarnost Craven postavlja intrigantna pitanja o našoj potrebi da babaroge iz kolektivne podsvijesti hvatamo u mreže priča i pripovijesti.

Ovaj inteligentni horor spada među najbolja ostvarenja žanra devedesetih, a svojim je postmodernim senzibilitetom i autoreferencijalnošću najavio *Vrisak* (1996), kojim je dvije godine kasnije Wes Craven revitalizirao žanr *slasher*a i pokrenuo još jednu uspješnu franšizu.

PETAK | 10. SVIBNJA

USAMLJENA ZVIJEZDA

Lone Star

DETEKTIVSKI FILM

US | 1996 | 135 min

REŽIJA: John Sayles

IGRAJU: Chris Cooper, Elizabeth Peña, Matthew McConaughey, Ron Canada, Clifton James, Kris Kristofferson, Frances McDormand, Joe Morton

Sam Deeds šerif je u Fronteri, gradiću na granici Teksasa i Meksika, specifičnom po etnički raznolikoj strukturi stanovništva. Jednoga dana u pustinji je pronađen kostur korumpiranog šerifa i nasilnika Charlieja Wadea, kojeg je Samov otac prije 40 godina istjerao iz grada te tako prerastao u lokalnu legendu. No Sam je svjestan da njegov otac nije svetac kakvim ga pamte, zbog čega počinje sumnjati da će rješavanjem ovoga slučaja otkriti neugodne istine o svome ocu i čitavoj zajednici, za koje bi mnogi željeli da ostanu zakopane.

Usamljena zvijezda Johna Saylesa drži se za jedan od najuspješnijih suvremenih vesterana. Sayles preuzima motive iz *Čovjeka koji je ubio Liberty Valancea* (1955), posebice onaj o važnosti kolektivnih mitova kao vezivnom tkivu zajednice, kako bi progovorio o odnosu pištolja i zakona u konstrukciji američke nacije i demokracije. No Sayles ide i korak dalje, pa navedenu temu razrađuje i kroz odnose

etnički i rasno raznolikih Amerikanaca: bijelaca, autohtonih Indijanaca, Afroamerikanaca i meksičkih useljenika, čije su sudbine na različite načine ispisane odnosom prema legendama reda i zakona.

Usamljena zvijezda bila je nominirana za Oscara u kategoriji originalnog scenarija – potpuno zasluženo s obzirom na bogatstvo likova, ambicioznost teme i gotovo epski pripovjedni zamah kojim Sayles postiže filmski ekvivalent „velikog američkog romana“.

Uz intrigantan pristup i danas aktualnim društveno-političkim pitanjima, film se može pohvaliti izvrsnim glumačkim ansamblom predvođenim Chrisom Cooperom i Elizabeth Peña u ulogama šerifa Sama i njegove simpatije iz školskih dana te mladim Matthewom McConaugheyem u ulozi Samova oca i lokalne legende.

SUBOTA | 11. SVIBNJA

PRIČE KOJE KAZUJEMO

Stories We Tell

DOKUMENTARNI
CA | 2012 | 109 min
REŽIJA: Sarah Polley
IGRA: Rebecca Jenkins

Sarah Polley kanadska je glumica, redateljica i scenaristica poznata i kao autorica filma *Away from Her* (2006) i *Women Talking* (2020), za koji je osvojila Oscara za najbolji adaptirani scenarij. Između njih snimila je *Priče koje kazujemo*, remek-djelo suvremenog dokumentarizma, u kojem istražuje teme sjećanja i načina na koji ona oblikuju osobne i obiteljske mitove.

U središtu priče je odnos njezinih roditelja, s posebnim fokusom na majku Diane, koja je svojim nekonvencionalnim životnim odlukama i preranom smrću za sobom ostavila niz neodgovorenih pitanja. Kako bi na filmu razriješila tajnu života vlastite majke, Polley je angažirala užu i širu obitelj, čak i majčina bivšeg ljubavnika, oslanjajući se podjednako na njihove subjektivne, nerijetko i kontradiktorne iskaze da bi omogućila što sveobuhvatniji pogled na njezinu ličnost i odluke.

Polley pritom koristi obiteljsku arhivsku građu, koju je majstorski preplela s meta-pripovjednim postupcima i skrivenim rekonstrukcijama, kako bi filmskim jezikom demonstrirala do koje su mjere naša sjećanja i uspomene tek priče koje kazujemo sebi i drugima i na čijim temeljima oblikujemo vlastiti identitet.

Priče koje kazujemo jedan je od najboljih filmova desetljeća – maštovita, provokativna i bolno iskrena priča o prirodi sjećanja, subjektivnosti istine i složenoj logici obiteljskih odnosa.

IZMEĐU ČINJENICA I LEGENDE

Priča za sebe

SRIJEDA | 15. SVIBNJA

ČOVJEK KOJI JE UBIO LIBERTYJA VALANCEA

*The Man Who Shot Liberty
Valance*

WESTERN
US | 1962 | 123 min
REŽIJA: John Ford
IGRAJU: James Stewart, John Wayne, Vera Miles, Lee Marvin, Edmond O'Brien, Andy Devine

Početkom 20. stoljeća senator Ranson Stoddard i njegova supruga Hallie dolaze u gradić Shibone na američkom Zapadu, kako bi prisustvovali sprovodu starog prijatelja Toma Doniphona. Dajući intervju za lokalne novine, Stoddard se prisjeća vremena kada je u grad stigao kao mladi, idealistički odvjetnik, koji je svojim uvjerenjem u to da se pravda ne postiže nasilnim odmazdama nego poštivanjem zakona stao na žulj lokalnom siledžiji i odmetniku Libertyju Valanceu.

Čovjek koji je ubio Libertyja Valancea uvrštava se među najbolje vesterne svih vremena. Premda nije prvi je problematizirao mitove iz samih temelja žanra, njegova tema smjene heroja „stare škole” koji su branili granicu Divljeg Zapada poklopila se i sa sumrakom zlatnog doba vesterne, koji je početkom šezdesetih i sam već bio na izdisaju. Fordov film smješten je u razdoblje američke povijesti u kojem je vjera u zakon, ustav i demokraciju zamijenila razračunavanje u dvobojima i odmetništvo kao ideal slobode, a na mjesto

tajanstvenih jahača opasnih pištoljima došli su političari i pravnici oboružani knjigama.

Elegična atmosfera proizlazi iz svijesti o neizbježnosti ovih procesa, a ona je dodatno naglašena i pomalo anakronom odlukom da se film snimi crno-bijelom fotografijom, čime Ford namjerno u sjećanje priziva početke žanra. Artificijelnost koju je time postigao i vizualnim sredstvima ilustrira glasoviti citat po kojem je film i poznat: „Ovo je Zapad, gospodine. Kada legenda postaje činjenicom, printamo legendu”. Ante Peterlić stoga je prozvao *Libertyja Valancea* političkim vesterom, u kojem se zajednica koleba između romantičarske nostalgije i suočenja s povijesnim činjenicama.

I šezdeset godina nakon premijere, Fordov film jedna je od najsnažnijih priča o važnosti koju mitovi imaju za izgradnju sustava i zajednica, čak i kada su im temelji podignuti na laži.

ČETVRTAK | 16. SVIBNJA

TANKA PLAVA LINIJA

The Thin Blue Line

DOKUMENTARNI
US | 1988 | 103 min
REŽIJA: Errol Morris

Randall Dale Adams optužen je da je 1976. godine u Dallasu ubio policajca. Zbog toga se nalazi u zatvoru iščekujući smrtnu kaznu. No Adams tvrdi da je nevin te da je smrt skrivio netko drugi. Errol Morris okuplja sudionike ovoga slučaja: odvjetnike, tužitelje, svjedoke, optuženike i suučesnike, kako bi saznao je li moguće da se iza rešetaka uistinu nalazi nevin čovjek.

Malo je filmova koji su do te mjere zadužili povijest filma kao što je to *Tanka plava linija* Errola Morrisa. Morrisov film ne samo da je proširio razumijevanje onoga što dokumentarac može biti, nego je spasio život svome protagonistu, Randallu Daleu Adamsu, od sigurne smrti na električnoj stolici.

Naziv filma ironičan je komentar na policiju koja čuva društvo od skliznuća u kaos. No u Morrisovu filmu ispostavlja se da su se i policija, i sudski vještaci, i svjedoci – dakle vijci i kotačići koji čine mehanizam društvene pravde i zakona – upregnuli ne da bi pravda bila zadovoljena, nego da bi priča dobila svoj

zaključak, čak i pod cijenu da za to glavom plati nevin čovjek.

Kako bi istaknuo nepouzdanost i proturječnost različitih perspektiva, Morris poseže za u to vrijeme nekonvencionalnom i inovativnom metodom igranih rekonstrukcija, zbog kojih su filmski puristi svojevrmeno raspravljali o tome je li uopće riječ o dokumentarnom ili igranom filmu. Kako bi gledatelja i samog stavio u poziciju detektiva, Morris izostavlja brojne klasične dokumentarističke metode, kao što su potpisi govornika i telopi s informacijama o vremenu i mjestu, puštajući ih da se sami snalaze među proturječnim iskazima. Pritom je i estetizirao kostime i scenografiju, tako da bojama upućuje u rasplet slučaja.

Rezultat je jedno od najutjecajnijih ostvarenja u povijesti kinematografije, začetnik danas popularnog žanra istinitih zločina (*true crime*), ali i subverzivan podsjetnik na labavost struktura koje čine temelje društva.

PETAK | 17. SVIBNJA

RIZIK

Risk

DOKUMENTARNI, TRILER
US, DE | 2016/2017 | 86 min
REŽIJA: Laura Poitras

Oscarom nagrađena redateljica Laura Poitras, autorica filma *Citizenfour* (2014), na veliki se ekran vratila dvije godine kasnije portretom još jedne kontroverzne ličnosti: Juliana Assangea, osnivača WikiLeaksa. No priča o nastanku filma provokativna je koliko i tema kojom se bavi.

Rizik je studija karaktera i radnih metoda Juliana Assangea te njegova unutarnjeg kruga suradnika, nastala tijekom Assangeova petogodišnjeg zatočeništva u malenoj zgradi ambasade Ekvadora u Londonu, netom nakon objave velikog broja povjerljivih dokumenata koji su razotkrili niz slučajeva kršenja ljudskih prava, u koje su bile upletene vlade diljem svijeta. No uz optužbe za nacionalnu izdaju Assangea se uskoro počinje teretiti i za seksualno uznemiravanje, što on odbacuje kao smicalicu kojom se pokušava narušiti njegov kredibilitet. No što više vremena provodi s njime, Poitras i sama postaje sumnjičava prema njegovim metodama, motivaciji i uopće odnosom prema ovim optužbama.

Prva verzija *Rizika* prikazana je u Cannesu 2016. godine i nudila je znatno empatičniji prikaz Assangea, iz kojeg je izbačeno sve ono što bi moglo narušiti njegov status zviždača i borca za pravdu. No Poitras je potom premonitrala film uvrstivši u njega vlastite sumnje kojima je u procesu nastanka filma i sama svjedočila. *Rizik* u naslovu stoga je dvostruk, a odnosi se na važnost aktivnosti WikiLeaksa, ali i na vlastitu odgovornost u reprezentaciji ove priče, posebice njezinih problematičnih aspekata.

Rezultat je prvorazredni politički triler, koji aktualizira pitanja o odgovornosti medija i filmaša, posebice kada se nađu u situaciju da moraju birati između objavljivanja činjenica i legende.

SUBOTA | 18. SVIBNJA

POSLEDNJI FILM

The Last Movie

WESTERN

US | 1971 | 108 MIN

REŽIJA: Dennis Hopper

IGRAJU: Dennis Hopper, Stella Garcia, Don Gordon, Peter Fonda, Sam Fuller, Kris Kristofferson, Michelle Phillips, Dean Stockwell, Russ Tamblyn

Kansas je koordinator kaskadera zaposlen na vesternu B-produkcije, koji se snima u peruanskom selu. No nakon nesreće u kojoj život izgubi jedan član ekipe, Kansas odlučuje dati otkaz i zadržati se u Peruu, gdje se zaljubljuje u lokalnu djevojku i pod utjecajem alkohola i marihuane zanosu nerealnim poduzetničkim idejama. Paralelno s time, lokalno stanovništvo i samo počinje režirati vlastiti western, u kojem će glavnu ulogu odigrati naš protagonist. No nasilje ovoga puta neće biti fikcionalno nego stvarno.

Dvije godine nakon što je svojim redateljskim prvijencem *Goli u sedlu* (*Easy Rider*, 1969) promijenio krajolik američke kinematografije, Dennis Hopper snimio je *Posljednji film*, još radikalnije djelo koje mu je zbog turbulentne produkcije (ne sasvim različite od događaja koje opisuje u filmu), montaže koja se oteglala na 18 mjeseci i komercijalnog neuspjeha privremeno uništilo redateljsku karijeru.

Hopperov *acidom* natopljeni western ima nedostataka: dio proizlazi iz improvizacijske strukture pojedinih scena, dio iz sraza želja i mogućnosti, a dio i iz egotriperstva čitavog pothvata, koji pomalo miriše na upravo ono što se njime nastoji kritizirati. No Hopperov film fascinantno je promišljanje žanrovskih kodova iz svježije, kontrakulturalne perspektive te izraz potrebe za preispitivanjem teme koja na kojima počivaju ne samo filmski žanr, nego i društvena i osobna stvarnost.

Hrbar, originalan i povremeno psihodeličan, *Posljednji film* dostupan je u novoj restauraciji i zreo da ga otkrije nova generacija gledatelja.

IMPRESSUM

IZDAVAČ
Centar za kulturu i film
Augusta Cesarca
Ilica 227, 10000 Zagreb

RAVNATELJICA
Maja Jurić Ivoš

VODITELJ FILMSKIH
PROGRAMA, TEKSTOVI
Mario Kozina

DIZAJN
Studio Šesnić&Turković
Hana Vrca

TISKARA
Kerschoffset

NAKLADA
500

ZA DALJNJE ČITANJE

Richard Kearney: *O pričama*. Jesenski i Turk,
Zagreb, 2009.

FOTOGRAFIJE

ADAPTACIJA — © 2002 Columbia
Pictures Industries, Inc. All
Rights Reserved.

CRTAČEV UGOVOR — Images
Courtesy of BFI National
Archive

JOŠ SAM TU: IZGUBLJENE GODINE
JOAQUINA PHOENIXA — Images
Courtesy of Magnify

KAMELEON STREET — Images
Courtesy of Arbelos Films

NOĆNE ŽIVOTINJE — Images
Courtesy of Park Circus/
Universal

OKAJANJE — Images Courtesy of
Park Circus/Universal

POSLEDNJI FILM — Images
Courtesy of Arbelos Films

PRIČE KOJE KAZUJEM — Images
Courtesy of National Film Board
of Canada

TIJELO KAO KNJIGA — Images
Courtesy of Park Circus/
Channel Four Television
Corporation

Croatian
Audiovisual
Centre
Hrvatski audiovizualni centar

medijski prate:

